
Dos contes

per Kurt Schwitters

HI HA HAGUT UNA DESGRÀCIA

Peça grotesca

El senyor Francesc Miró havia estat convidat a fer visita en una casa, va haver de conduir molta estona i va fer-hi cap bastant esgotat. La senyora de la casa va oferir-li tot seguit una còmoda butaca i va sortir a buscar algun refresc. Cansat, Miró va deixar-se caure en el seient i, al cap d'un breu moment, va notar una sensació tota curiosa. Havia caigut sota una cosa tova, com ara si fos un coixí mal farcit. Just llavors va tornar la gentil dama amb el refresc i va preguntar:

—Senyor Miró, no sap pas on és la meva nena?

Només sentir això, Miró va tenir un mal presagi, però, sense aixecar-se, va dir que no. ¿Que potser s'havia assegut desapercebudament sobre la pobra criatureta, que ni tan sols no coneixia?

—Era aquí en aquesta estança —va dir la gentil dama—, asseguda justament en la seva mateixa butaca.

Miró va estremir-se d'allò més, car li hauria estat extraordinàriament penós d'haver esclafat mortalment, tot asseient-s'hi a sobre, la pobra criatureta. Per això va dir, per tal de desviar el tema, que presumiblement la xicoteta es devia haver esquitllat enfora, a jugar, i, nerviós, va beure's d'un glop el refresc. La gentil dama, mentrestant, escorcollava tots els racons i no parava de cridar: «Berta, Berta!» Però malauradament no es presentava cap Berta. Al senyor Miró començava de fer-li l'efecte com si alguna cosa es bellugava per sota d'ell i l'angúnia el va dur a escarxofar-se encara més en el seient.

Què podia fer altrament, si no? I, al capdavall, com podia ajudar en la

recerca, si ni tan sols no la coneixia, la criatura? D'altra banda, Miró era d'aquelles persones que no poden acabar trobant mai res i, finalment, tenia tota la certesa que, per més greu que li sabés, s'havia aclofat damunt la criatura en qüestió. La gentil dama, sol·lícita, va dir-li que no s'amoïnés, però, que com que devia estar esgotat de la tirada amb cotxe, el millor que podia fer era continuar assegut tranquil·lament, i que ja s'encarregaria ella de trobar la nena. Miró, tanmateix, estava passant per un tràngol indescriptible, car tenia molta de mala consciència, sense que per això gosés de confessar-ho tot, mal que només fos per descarregar-se'n. Perquè, ves qui li ho diu, a una mare, una cosa així. Es va quedar, doncs, assegut, mentre pregava interiorment perquè la gentil dama abandonés l'estança d'una vegada i ell pogués encertir-se finalment de l'esdevingut i, donat el cas, li fos possible de desprendre's de les restes de la criatura. Finalment va acabar anant-se'n la gentil dama, sempre cridant la seva Berta amunt i avall. Vostès mateixos poden imaginar-se bé prou la situació; els minuts s'hi tornen hores.

Ara hauria pogut encertir-se Miró de què havia passat realment, però encara no s'hi atrevia. Li feia basarda d'haver-se d'assabentar d'una veritat terrible i no gosava per por de sí mateix. Pensin quina commoció nerviosa no li hauria vingut en adonar-se de sobte que havia deixat planxada una tendra criatura! Després d'un viatge tan fatigós com el que acabava de fer, no gosava exposar-se a un semblant trasbals. Temia que la crua veritat no pogués desballestar del tot el seu equilibri intern.

Al final, veient que tot era cridar la Berta sens parar, va aixecar-se, va mirar sota seu i ja poden imaginar-se l'esglai del vell senyor quan va veure que allí, a la butaca, hi havia un infantó. Va sentir també en aquell moment que altre cop venia la gentil dama. Ple d'angoixa, en Miró va i incorpora la criatura. La mare, tot anant cridant indefallible la seva Berta, que és ja a tocar de la porta de l'estança. Colpit d'horror, ell que sí, que prem contra seu la criatura i se'n va cuita-corrent cap a la seva habitació, on es tanca amb clau i forrellat.

A fora, a l'antecambra, continuava cridant la gentil dama: «Berta, Berta!» Miró encén el llum per veure la magnitud del dany en tot el seu abast. A fora han deixat de cridar la Berta. El que deu haver trobat la mare és que no hi ha manera de trobar la seva nena. I imaginin-se amb quins ulls no contempla Miró la seva presa i de com es percata que, segons que sembla, deu haver perdut la criatura a l'antecambra, que se li deu haver escolat de dins el vestit, perquè és només aquest, buit, l'únic que té a la mà. Un vestit nou, blanc, fet de randa, ara tot arrugat i aixafat.

Miró va pensar: «I, a sobre, encara aquest esglai!», ja que la gentil dama podia trobar ara d'allò més fàcilment la criatura a l'antecambra. Potser a hores d'ara és ja a la seva alcova planyent-se de la seva desgràcia i dolor. I no va gosar de dur a terme aquest pensament fins a la fi. Angoixat, va cercar en la maleta el seu revòlver, però no el va trobar. Miró volia llevar-se la vida sens demora, car no gosava presentar-se davant els ulls de la jove mare en tant que assassí de la seva filla. O és que els agradaria, a vostès, d'haver de fer un semblant paper? A mi, certament, en cap cas.

Miró va tornar a cercar altre cop la criatureta per dins el vestit, però no hi havia res. Llavors, ja decidit de ferm, va remenar tota la maleta de dalt a baix, però el revòlver, no l'hi va pas trobar. Com hauria pogut trobar-lo, si mai no n'hi havia hagut cap, de revòlver, dins la maleta! Aleshores, resolut,

va treure's de la butxaca de darrera els pantalons un fil d'empalomar i va passar-se'l al voltant del coll, tot fent-hi un llaç escorredor, amb la intenció de penjar-se per la via ràpida. El cor li batejava embogit. Quina planxa, pensava, quina ficada de peus a la galleda! Ara que ja tenia per fi el dogal al coll no podia penjar-se, tanmateix, perquè el fil d'empalomar s'havia acabat. Era massa curt. A fora regnava un silenci increïble.

Miró va voler llavors tirar-se daltabaix de la finestra. Però tot just a sota mateix d'una finestra hi havia un munt de fems, i l'altra no hi havia manera d'obrir-la. I llançar-se a sobre d'un munt de fems tous hauria suposat només, en el millor dels casos, un èxit moral. I Miró volia pelar-se de totes totes. Esporuguit, va esqueixar un llençol a tires llargues i estretes i va fer-ne com una soga, per penjar-s'hi, és clar; aleshores van trucar fluixet a la porta.

Miró va quedar-se mut i a la gàbia. Van tornar a trucar. Miró va treure's sabates i mitjons, per fer més poc soroll, i va enfilar-se, sense fer gens de fressa, a dalt de la taula, amb tota precaució. Van trucar per tercer cop. Miró va i es penja ja sota el llum. I afigurin-se quina mala xamba, just llavors que ha de trontollar la taula, tombar-se del tot i projectar-se amb gran sorollam contra la porta! De l'estrebada en sec es desprèn el llum suspès del sostre i, en caure a terra, s'esbocina. Miró se'n va a petar malauradament contra un armari de lluna, que es decanta i s'enduu per davant el rellotge de la paret!

Esbotzen aleshores de fora estant la porta i ja no hi ha possibilitat de negar res més. Miró s'aixeca enmig de l'esmicolada lluna de vidre i confessa immediatament a la gentil dama:

—Sí, jo sóc qui ha aixafat la seva nena, jo sóc qui ha deixat la pobra criatura feta una coca! Perdoni un infeliç desgraciat, gentil senyora.

Al mig de l'habitació hi havia el testimoniatge mut del vestit pertanyent a la desventurada criatura aixafada. Taula, cadira, llum, rellotge, armari de lluna, tot, absolutament tot estava destrossat. El llençol, trenat com si fos una corda, el duia Miró a tall de corbata. Era en efecte una ben penosa situació.

Poden també imaginar-se quina impressió no deuria fer tot plegat a la gentil dama. I no aconseguia d'entendre Miró. Palplantada davant d'ell, al llindar de la porta, va i li diu a una noia en enagos que tenia al seu costat:

—Vés, corre, Berta, porta-li una mica d'aigua a aquest senyor, que sembla que s'ha desmaiàt.

Llavors que s'aboca Miró als peus de la gentil dama i li prega:

—Perdoni, dama gentil, un infeliç desgraciat que ha esclafat mortalment per descuit la seva nena.

La gentil dama, però, es limita a posar-li una mica de bicarbonat a l'aigua i a dir-li, benèvola:

—Apa, assereni's, no l'acabo d'entendre ben bé del tot.

—Sí, que no m'he assegut fa un moment a sobre la seva Berta? —pregunta Miró sorprès.

—Que jo sàpiga no; digues, Berta, s'ha assegut a sobre teu, aquest senyor?

Berta va fer que no i llavors va adonar-se Miró que havia pres el vestit buit per la Berta, i va dir, alleugerit:

—Jo havia temut efectivament que no hagués deixat la seva petita feta una truita, i ara començava a estar tot estranyat de veure com la criatura s'havia tornat plena i rodona.

Llavors va explicar-li la gentil dama que la seva petita era dura d'orella

i que no havia sentit com la cridava; que just s'estava canviant de vestit quan va arribar ell i que, com que no havia volgut quedar-se en enagos, tal i com ara anava, se n'havia anat corrent sense agafar el vestit, i que ara per fi ella, la mare, per fi havia acabat trobant la nena.

En aquell moment va remarcar la gentil dama el vestit de la seva filla a l'habitació de Miró i, fortament sobtada, va preguntar:

—Com és que ha fet cap aquí aquest vestit?

Miró no va saber donar cap resposta immediata.

Llavors la gentil dama va dir amb un to gairebé agressiu:

—Com se li ha acudit d'endur-se a la seva habitació el vestit de la meua filla? Això és immoral, sap?

Miró esguardava mentrestant, tímid, el terra, alhora que la gentil dama prosseguia, cada cop més excitada:

—Quina mena de marranada indecent és que s'ha permès de fer, vostè, en aquesta habitació? És això potser el que es porta a casa seva? O és que vol insinuar que els meus llençols de primera els he arreplegats al barranc? Però què s'ha pensat, vostè? O és que creu que estic disposada a consentir-la-hi, una cosa així? S'ha begut l'enteniment o què? Es pensa que el meu marit s'escarrassa a treballar i a guanyar diners per a donar gust al seu furor destructiu? N'hi ha prou de mirar com ho ha deixat, tot això! Em sembla que vostè no hi toca del tot! Guardi's prou, però, de fer-se massa l'impertinent a ca meua! I qui em rescabalarà del meu mirall de lluna? Per què l'ha arrencat, el meu llum, tan bonic? Vostè n'ha fet un gra de massa! És que potser l'he convidat perquè es faci petar tot el meu aixovar? Només m'agradaria saber què dimoni s'ha cregut! I per quins set sous m'ha tombat aquesta formosa taula oval? En ma vida no m'havia passat mai re de semblant! Jo, de vostè, em penjarí tot seguit aquí mateix! Però, és clar, vostè és massa covard per a això! Mai no m'havia trobat amb un cas de poca-solta tan descordada! Vostè és un d'aquests que tiren la pedra i amaguen la mà, un furtavestits! Ho comunicaré a la policia, el faré perseguir per via requisitòria, demanaré que l'engarjolin per barrut. Ecs!, escopir és el que jo faig davant un home així!

I, dit això, la gentil dama se'n va anar.

Berta la va seguir, obedient.

FORÇA MÀGICA

Els ho vull confessar ja d'entrada: jo, en formatges, no és que hi entengui pas gaire. Car jo no sóc d'aquells a qui agrada de menjar formatge només per la peculiar sentor que se'n desprèn. I això perquè, sovint, el formatge no fa l'olor aquella que a mi m'agrada que facin les coses que m'agrada de menjar. Certes persones, per contra, mengen molt de gust coses que fan precisament olor de formatge. Aquestes persones em resulten, francament, una mica incomprendibles. Només de vegades, quan estic encalipandriat, pot esdevenir-se que mengi formatge, car llavors se li acuden a un hom les més peregrines idees, potser pel fet que manca la capacitat olfactiva normal per a les proporcions normals.

Un dia de temps plujós va acabar fent una tempesta que em va deixar calats els xancles i una gruixuda gabardina que tinc. Però mentre que d'altres, en semblants circumstàncies, es refreden de mort, a mi la pluja no em va fer res. Vaig veure com s'aturava el meu tramvia i em va tocar de córrer per enxampar-lo abans no reprengués la marxa. Quan encara no era ben bé del tot dalt, va arrencar. I ves, ja és ben cert allò que diuen que si tot té un pro i un contra, perquè, en aquest cas, per exemple, els xancles em van ser més aviat perjudicials, ja que em van fer rrelliscar de l'estrep del tramvia a sobre l'asfalt del carrer i com que, tot i amb això, vaig continuar aferrant-me amb la mà a la baraneta del vehicle, aquest em va arrossegar i vaig acabar empassant-me vora més de vint tolls. És clar, com que jo en aquesta vida he tingut sempre molta d'energia, no em va passar pel magí en cap moment la idea de deixar-me anar. No vaig amoïnar-me gaire tampoc per haver rabejat de dalt a baix tot el flanc del tramvia amb les meves forçades immersions i emersions dins els tolls. Al capdavant, el rabeig només va ser per fora. Vaig acompanyar el tramvia, doncs, fins a la pròxima parada i, llavors, vaig pujar-hi amb tota calma, com si no hagués passat res.

Però la gent semblava haver-se adonat del meu petit accident i es mostrava tota sol·licita. Jo, tanmateix, no puc suportar que ningú em compadeixi, perquè ja de mena no experimento cap sentiment compassiu, i, així, vaig castigar tota la concurrència amb el més olímpic desdeny. I aviat vaig tornar a sentir-me d'allò més bé i reconfortat en el meu raconet de tramvia. Tan bon punt vaig baixar-ne, però, ja va ser tota una altra cosa. Bufava un vent gelat que em feia petar les barres. I ves, què li haig de dir, que vaig començar a esternudar, de vint a vint-i-cinc vegades l'una rera l'altra, i quan vaig acabar m'hi vaig posar altre cop. Vaig afanyar-me a arribar a la farmàcia més propera i vaig dir a l'apotecari que m'havia agafat com un cadarn febrósenc, cosa que aquest no se'm va voler creure, però tant se val, perquè em va vendre un flascó de quart de litre ple d'oli de ricí. Un mitjà excellent, d'altra banda, el ricí, excellent de prendre i que fa d'allò més d'efecte. Un pic fora de la farmàcia, me'n vaig beure l'ampolla tota sencera, que tampoc no era tant com això. Vaig sentir dins meu una sensació meravellosa.

Llavors encara vaig haver de procurar-me alguna cosa per al meu frugal sopar i resulta que, casualment, vaig passar per davant d'una formatgeria. Vaig dir-me: «Home!, avui sí que el formatge no farà gens ni mica d'olor», i me'n vaig comprar tres lliures, perquè tenia una fam descomunal. Malauradament, d'aquell tan bon formatge, no n'havia d'arribar a menjar gens. Però anem per ordre. El venedor va dir-me que el formatge estava ben al punt, i jo vaig preguntar ximplement si estava gaire cucat, i ell va dir-me que el millor formatge sempre és el que està més cucat, és clar. Però ves, em venia de gust una mica de florimenta. El formatge, d'altra banda, no era pas gens car, però això no vol dir res, sinó al contrari, perquè és un error de creure que el més car és sempre el millor.

Estava de molt bon humor, i això, ja se sap, sempre augmenta la confiança en un mateix. La força màgica que m'amarava interiorment feia que pel carrer tothom s'apartés de mi. La gent s'aturava i se'm quedava mirant, talment com si hagués passat una majestat principesca. Alguns s'astoraven i deien: «Oh!», mentre que d'altres, anarquistes evidentment, en to inconfusiblement plebeu, proferien insults característics de la mentalitat de les persones primàries. Òbviament jo no en feia gens de cas.

Quan vaig pujar de nou al tramvia devia haver-hi ja unes cinquanta persones, però totes van fer-se deferentment a una banda i a l'altra per deixar-me lloc, i jo vaig passar pel mig cap a l'interior del vehicle. Anava ple de gom a gom, amb tot de gent dreta, però tothom s'apartava respectuosament i, fins i tot, van deixar lliure un seient a la meua disposició. Els qui estaven asseguts al meu costat van adonar-se prou que no els esqueia de continuar-hi i es van aixecar. Al final va quedar tot el vehicle buit, llevat dels dos racons de l'altra banda, on hi havia unes sis persones que feien tota la cara de no trobar-se gaire bé. Ja se sap, un hom té dies bons i dies dolents. Aquestes persones havien de lluitar segurament contra un fort neguit intern, i d'aquí, doncs, que no m'empipés que s'estiguessin assegudes dins el mateix vehicle que jo. I no m'errava en creure que es trobaven malament, perquè dues van desmaiarse. Les altres quatre van voler ajudar-les, però quan van anar per ajupir-se van perdre el coneixement i van caure estenallades. Per un moment vaig tenir jo també com una sensació estranya, però vaig mantenir el cap ben tibet, car jo sempre he tingut una energia pletòrica. Vaig adonar-me llavors de com des de la plataforma del darrera llançaven cap a l'interior del vehicle uns llaços amb els quals n'extreien els malalts a rossegons. Una ben curiosa manera de transportar malalts, al meu parer. Pel que semblava, a la gent els feia cosa de pujar en el mateix vagó de tramvia on era jo. Vaig fer senyal llavors al cobrador que jo també volia pagar i, bonhumorat com estava, li hauria donat una propina principesca, però l'home devia ser tan tímid, que no va gosar atansar-se'm. Fora, a la plataforma, la gent, dreta, premia el nas contra els parabrises perquè tothom em volia veure. Un murmuri respectuós arribava fins on jo era, i n'hi havia de poc discrets que no tenien en compte els altres i els empenyien, de manera que fins i tot vaig poder sentir alguns mots grollers. I ves què voleu fer-hi, la gent és així, no es poden deixar en pau els uns als altres. Jo me'n reia. D'altra banda, les sis persones que s'havien desmaiat de respecte no van retornar més en si; el respecte els havia costat la vida. Llàstima.

La gent no parava de mirar-me i de remirar-me i jo ja estava a punt de saludar com un homenatjat quan, de sobte, el ricí va començar a fer el seu efecte. Del cadarn, certament, no me n'havia pas desempallegat encara, però per dintre sentia un remeneig que no em vaig poder aguantar i vaig haver de tocar el dos, tot descuidant-m'hi el paquet amb el formatge. És de suposar que després me'l deuriem prendre, perquè dins hi havia un formatge de primera. Mentre corria cap a la porta de darrera del vehicle, molts passatgers van prosternar-se respectuosos, d'altres van saltar en plena marxa, per tal de deixar-me pas. La gent té avui dia un cert sentit de l'autoritat, val a dir-ho. I quan jo vaig saltar, dos joves vianants van acuitar-se, servicials, a abocar-se sobre l'empedrat, a fi i efecte que jo caigués en lloc tou. I llavors m'haurien hagut de veure llampar cap als serveis públics més pròxims. Només tenia el desig d'estar sol, mal que només fos per dos minuts.

Després me'n vaig anar cap a casa. La mestressa de la pensió em va sortir al pas amb les últimes notícies de la premsa:

—Ja se n'ha assabentat de l'atac amb gasos d'un anarquista contra els inofensius passatgers d'un tramvia? L'atemptat s'ha esdevingut en el trajecte cap a casa nostra.

—En la nostra línia? Just ara acabo de venir-hi. I, fixi's, que estrany, no m'he assabentat de res. Oh, i que ja podria estar mort a hores d'ara, si hagués pujat en el vagó afectat.

Deu haver estat horrorós. Segons els diaris, no s'ha pogut detenir el criminal perquè el seu gas rostia totes les caretes antigasos. Ell mateix devia anar impregnat d'una estranya mixtura que li ha permès de seure tot somrient enmig d'un núvol de gas letal, refocillant-se amb els turments de les víctimes. Li han tancat les portes del vagó de tramvia on viatjava per tal de dur-lo fins a un indret poc poblat i allí, costés el que costés, encara que hagués estat a còpia de grans pèrdues per part de la policia, poder-lo detenir. Una nombrosa multitud s'ha aglomerat en els altres vagons per tal de contemplar-lo millor, el criminal, que ha continuat tranquil·lament assegut i rient en to jovial. De cop, però, ha fet un bot com un boig i, amb la força monstruosa pròpia dels folls, ha esbotzat la porta del darrera, ha catapultat tres persones a la calçada i ha saltat, tot tombant i ferint mortalment dos estudiants, i després, a una velocitat increïble —i segons que sembla— ha corregut com un llamp cap als mateixos serveis públics on havia fet cap jo també just aquell mateix vespre, després d'haver fet amb el tramvia aquell tan singular recorregut en què tothom va mostrar-se tan amable i en què se'm va tractar com un príncep. Malauradament, com ja he dit, vaig haver d'interrompre per raons de força major el viatge amb tramvia. Segons totes les aparences, el criminal deu haver-se refugiat en el bosc d'aquell gran parc que hi ha per aquí a la vora, i la policia no ha reeixit fins al moment a capturar-lo. Lamento d'allò més de no haver-lo pogut veure, tot i que dec haver estat per allí si fa no fa a la mateixa hora; si no, ben segur que m'hauria guanyat la recompensa oferta per la captura d'aquest perillós criminal.

Amb tot aquest cacau jo havia extraviat el meu formatge, i me'n vaig anar, doncs, a l'oficina d'objectes perduts de la companyia de tramvies, però, de paquet amb formatge, no n'hi havien dipositat cap. És a dir, que me'l devia haver xurat un pispa enmig de tot l'enrenou. D'altra banda, he anat també a la policia perquè m'ensenyessin el tan curiós paquet en què l'anarquista havia encapçat el seu gas verinós, un gas que emanava incessantment d'una massa flonja i grogosa. Van dir-me que el paquet, mentrestant, havia després ja del tot el gas verinós, de manera que podia olorar-lo tranquil·lament. Tot i amb això, però, feia encara una pudor criminal. El paquet, altrament, tenia un aspecte d'allò més corrent i inofensiu i, per dir-ho amb tota franquesa, era d'allò més semblant al paquet de formatge que jo havia perdut. D'això en dic jo refinament, que no?

KURT SCHWITTERS

traducció de Josep Murgades